

Шыфр: _____

Зацвярджаю

Колькасць балаў: _____

Месца: _____

Намеснік старшыні
арганізацыйнага камітэта
Намеснік Міністра адукацыі

К.С. Фарыно

03 2011 года

**IV этап XXVII Рэспубліканскай алімпіяды школьнікаў
па беларускай мове і літаратуры**

Комплексная работа па беларускай мове і літаратуры

9 клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

Дзяржынск, 2011 г.

Варыянт 1

Заданне 1. Даследчыкі адзначаюць, што побач з дзеканнем і цеканнем ёсць яшчэ і беларускае «секанне» і «зеканне». Растлумачце гэтую фанетычную з’яву, прывядзіце адпаведныя прыклады.

Максімальная колькасць балаў – 3.

Заданне 2. Вызначце лексічнае значэнне беларускіх і рускіх слоў у прыведзеных парах і ўкажыце тую з іх, лексічнае значэнне слоў у якой супадае ў абедзвюх мовах.

Максімальная колькасць балаў – 3.

адсек – отсек	
люты – лютый	
вазок – возок	

Лексічнае значэнне слоў супадае ў пары _____

Заданне 3. Падбярыце беларускія адпаведнікі да запазычаных слоў.

Максімальная колькасць балаў – 7.

прыярытэт	
сінхронны	
траўма	
вібрыраваць	
фіяска	
традыцыя	
контур	

Заданне 4. Спалучыце нумары тоесных украінскіх і рускіх выказаў (напрыклад, 1–4) і падбярыце да іх беларускія адпаведнікі.

Максімальная колькасць балаў – 5.

№	Українская мова	№	Руская мова
1.	Кожний Івась має свій лас.	1.	С волками жить – по-волчьи выть.
2.	Між який народ попадеш, того і шапку надівай.	2.	Чем богаты, тем и рады.
3.	Гірка праця – солодкий відпочинок.	3.	В тесноте, да не в обиде.
4.	Що маємо, тим і вітаємо.	4.	Делу время, потехе час.
5.	Хоч не пишно, та затишно.	5.	На вкус и цвет товарищей нет.

ПРАВИЛЬНЫ АДКАЗ:

Тоесная пара	Беларускі адпаведнік

Заданне 5. Знайдзіце памылкі ў выказваннях, растлумачце, чым яны выкліканы. Запішыце выказванні правільна.

Максімальная колькасць балаў – 5.

1. Суд высветліў, што меў месца папярэдні зговар падсудных.

2. Двух цудоўных коней прывёў бацька на падворак.

3. Слаўную вежу мы будзем адзначаць у наступным годзе.

4. На доччын дзень нараджэння прыйшлі ўсе яе сябры.

5. Мы перанеслі бульбу кошыкамі ў тры захады.

ПАМЫЛКІ ВЫКЛІКАНЫ:

Заданне 6. Назавіце часціну мовы па прыведзеным вызначэнні і запішыце яе граматычныя формы.

Максімальная колькасць балаў – 4 балы (1 – за названую часціну мовы, 3 – за формы)

Гэтая часціна мовы ўказвае на асобу ці прадмет, якія ўтвараюць дзеянне самастойна, без чыёй-небудзь дапамогі ці ўдзелу.

Гэта _____

Яе граматычныя формы:

Заданне 7. Складзіце са слоў два варыянты сказаў, у якіх дзеепрыметнікавы зварот адасабляецца і стаіць: 1) перад азначаемым словам; 2) пасля азначаемага слова.

Максімальная колькасць балаў – 4.

Бярозы, купчастыя, лясы, песціла, сінявокая, цеплыні, і, ласкі, далёкія, і, поўная, смуга.

1.

2.

Заданне 8. Узнавіце тэкст, уставіўшы прапушчаныя словы. Абгрунтуйце свой выбар.

*Максімальная колькасць балаў – 5
(2 балы – за правільна ўстаўленыя словы, да 3 балаў – за абгрунтаванне).*

Прадавала Восень журавіны...

Казка

На ўзбалотках,
Выспах жураўліных
Восень
Прадавала журавіны.
Поўнымі кашамі
Прадавала...

Таргаваўся найпершым _____,
Ён прыглядваўся доўга, прымерваўся –

Шкадаваў залатовак новых,
Самай лепшай чаканкі, кляновых.
Але ўсё ж раскашэліцца мусіў:
— Забірай да лістка,
Не скуплюся!..

Таргаваўся _____ дасведчаны,
Ён ад золата ззяў, бы расквечаны.
Але знаў, што нядоўга такое –
Захадзілі вятры талакою.
Той – лагодны,
А гэты сцюдзёны,
Як сустрэнуцца, –
Вэрхал шалёны!
Аніхто з іх не хоча паддацца.
Пачынаюць скубціся, ганяцца.
Абшарпаюць у мэтлух сарочкі,
З рук чырвонцы апошнія выхапяць,
Імі сцежкі праяблыя выгацяць.

_____ жа,
Покуль дабіраўся, –
На імхі
Туман густы паслаўся.
Каб на доле ўбачыць журавінку,
Трэба прыглядацца безупынку.
Бедным не палічыш _____,
Золата ў яго
Заўжды багата.
Ён, як той купец,
Што меў кладоўкі,
Па зямлі рассыпаў залатоўкі,
І вятрыска іх,
Нібыта смецце,
Варушыў і размятаў па свеце.

Паводле Міколы Чарняўскага

ПРАЎІЛЬНЫЯ АДКАЗЫ: _____

АБГРУНТАВАННЕ:

Заданне 9. Знайдзіце і закрэсліце два “лішнія” элементы ў кожным пераліку літаратуразнаўчых тэрмінаў і паняццяў. Адказ абгрунтуйце.

Максімальная колькасць балаў – 6 (па 1 балю за правільна вызначаныя тэрміны, 1 бал – за абгрунтаванне).

1. Партрэт, паэма, пейзаж, дыялог, апісанне, раман.
2. Жыцце, рэнесансны гуманізм, хаджэнне, летапіс, пераклады Бібліі, павучанне.

АБГРУНТАВАННЕ:

Заданне 10. Ніжэй прыведзеныя тры цытаты. Дзве з іх узятыя з аднаго вядомага вам твора, яшчэ адна – з іншага. Прачытайце, адкажыце на пытанні.

Максімальная колькасць балаў – 8

Цытата 1: “Доўга я гадаў і думаў, як сябе зваць, ці то палякам, ці то літоўцам, бо словы “тутэйшы” мне нексць не смакавала. І так колькі гадоў я хістаўся то на ту, то на другую старану аж покі не папала ў мае рукі “Дудка” Мацея Бурачка: яна то мне сказала, што хто гаворыць па тутэйшаму, па-мужыцку, значыцца, ён гаворыць па-беларуску, а хто гаворыць па-беларуску, той беларус. Прачытайшы тую “Дудку”, я сказаў: “Дзякуй табе, Мацей Бурачок!”

Цытата 2: “Братцы мілыя, дзеці Зямлі-маткі маёй! Вам афяруючы працу сваю, мушу : вамі пагаварыць трохі аб нашай долі-нядолі, аб нашай бацькавай спрадвечнай мове, каторую мы самі, да і не адным мы, а ўсе людзі цёмныя “мужыцкай” завуць, а завецца яна б е л а р у с к а й”.

Цытата 3: «Цмат было такіх народаў, што страцілі найперш мову сваю, так як той чалавек перад скананнем, катораму мову займе, а потым і зусім замёрлі. Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі! Пазнаюць людзей па г а в о р ц ы, ці па адзежы, хто якую носе ото ж г а в о р к а, язык і ёсць адзежа душы».

ПЫТАННІ:

1. Назавіце нумары цытат з аднаго тэксту? _____
2. Хто яго аўтар? _____
3. Як называецца тэкст, прадстаўлены дзвюма цытатамі? _____
4. У якой кнізе быў надрукаваны ўпершыню? _____
5. У якім годзе? _____
6. Якім псеўданімам была падпісана кніга? _____
7. Назавіце прафесію аўтара па-за літаратурнай творчасцю: _____
8. Хто з’яўляецца аўтарам трэцяй, не звязанай з вызначанымі ў папярэдніх заданнях, цытаты? _____